Səhnə uğurları qazanan 95 yaşlı teatr

Ötən əsrin iyirminci illərində Azərbaycanda teatr sənəti inkişaf yoluna üz tutur, yeni dram dərnəkləri yaranırdı. Xəzər dənizçiliyi klubunun nəzdindəki 40 saylı pioner dəstəsinin fəaliyyətini genişləndimək məqsədilə şəhər komsomol komitəsi yanında uşaqlardan ibarət dram dərnəyi təşkil edildi.

Dərnəyə rejissor təyin olunan Ağadadaş Qurbanovun həmin vaxt on dörd yaşı vardı. Onun quruluşunda Lətif Kərimlinin "Fırtına" tamaşası 1927-ci il martın 15-də nümayiş edildi. Həmin tamaşa 1927-ci il mayın 31-də Əli Bayramov adına qadınlar klubunda təşkil edilən Azərbaycan Lenin Komsomolu Gənclər İttifaqının (LKGİ) VIII qurultayı nümayəndələrinə təqdim olundu. Qurultay nümayəndələri Bakıda Uşaq Teatrı yaratmaq haqqında Azərbaycan Xalq Maarif Komissarlığı qarşısında məsələ qaldırdılar. Bakı Uşaq Teatrı 1928-ci ildə Azərbaycan Xalq Maarif Komissarlığının qərarı ilə rəsmi fəaliyyətə başladı. Teatrın ilk aktyorları və rejissorları Ağadadaş Qurbanov, Məmmədağa Dadaşov, Yusif Əminli, Minə Abdullayeva, Yusif Dadaşov, Susanna Məcidova, Cavahir İskəndərova, Süleyman Ələsgərov, Hüseynağa Sadıxov, Kərim Həsənov, Zəfər Nemətov, Məhərrəm Haşımov, Əliməmməd Atayev və başqaları oldular.

1928-ci il noyabrın 6-da teatrın rus bölməsi N.Smirnov və S.Şerbakovun "Beş nəfər" adlı pyesi əsasında hazırlanmış eyniadlı tamaşa ilə, 1930-cu il yanvarın 30-da isə Azərbaycan bölməsi N.İvanterin "Qırmızı qalstuk əleyhinə" adlı tamaşası ilə fəaliyyətə başladı.

Bakı Uşaq Teatrı 1936-cı il iyulun 18-dən Azərbaycan Xalq Maarif Komissarlığının əmrinə əsasən, "Azərbaycan Dövlət Gənc Tamaşaçılar Teatrı" adlandırıldı. Teatra rus yazıçısı Maksim Qorkinin adı verildi. 1936-cı ildə Moskvada Rejissorluq fakültəsini başa vuran Məhərrəm Haşımov teatrın baş rejissoru təyin edildi. O, V.Lyubimovanın "Seryoja Streltsov" əsərini teatrın hər iki bölməsində uğurla səhnələşdirdi.

Görkəmli uşaq yazıçısı Abdulla Şaiq 1937-ci ildə teatrın ədəbi hissə müdiri təyin edildi. Milli uşaq dramaturgiyası əsasında yaranan ilk səhnə əsərləri nümayiş edildi. Abdulla Şaiqin "Xasay", "Eloğlu", "Fitnə", Mirmehdi Seyidzadənin "Qızılquş", "Nərgiz", Əyyub Abbasovun "Azad", "Məlikməmməd" tamaşaları teatra müvəffəqiyyət gətirdi.

Azərbaycan Dövlət Gənc Tamaşaçılar Teatrının 1940-cı ilin noyabrında Moskvada keçirilən Sovet Uşaq Teatrlarının I Ümumittifaq baxışında iştirakı yaddaqalan oldu. Teatrın yaradıcı kollektivinin təqdim etdiyi Sabit Rəhman və Adil İskəndərovun "Partizan Məmməd", Əliməmməd Atayev və Əhməd Əhmədovun "Seyran" pyesləri əsasında hazırlanmış tamaşaları rəğbətlə qarşılandı.

İkinci Dünya müharibəsindən sonrakı illərdə Azərbaycan Dövlət Gənc Tamaşaçılar Teatrının repertuarında "Fitnə", "Qaraca qız", "Skapenin kələyi", "Polad necə bərkidi", "Hacı Qənbər", "Sevinc" kimi tamaşaçıların marağına səbəb olan tamaşalar diqqət çəkirdi.

1952-ci ildə Azərbaycan Dövlət Gənc Tamaşaçılar Teatrı yeni binada öz tamaşalarını nümayiş etdirdi. Sənətşünasların fikrincə, bu teatrın 1950-ci illərdəki fəaliyyəti, xüsusilə Azərbaycan bölməsində "Anacan", "Aprel səhəri", "İki həyat", "Çiçəkli dağ", "Aqil və Sərvinaz", rus bölməsində "Pavlik Morozov", "Sombrero", "Valya Kotik", "Polad üzük" kimi tamaşaları ilə uğurlu oldu.

Azərbaycan Dövlət Gənc Tamaşaçılar Teatrının 25 illik yubileyi 1954-cü il fevralın 28-də təntənəli şəkildə qeyd edildi. 1954-cü il sentyabrın 10-da teatr 26-cı mövsümünə Cəfər Cabbarlının "Yaşar" pyesinin tamaşası ilə başladı. 1950-ci illərdə yeni aktyor nəsli nümayəndələrinin - Firəngiz Şərifova, Osman Hacıbəyov, Rəhilə Məlikova, İrina Vasilyeva, Georqiy Sıqankov, Tamara Razumovskaya və başqalarının teatra gəlişi kollektivi daha da canlandırdı.

"Komsomol poeması" tamaşasının bir qrup yaradıcı heyəti - quruluşçu rejissor Zəfər Nemətov, rəssam Altay Səidov, aktyorlardan Yusif Vəliyev, Hüseynağa Sadıxov, Süleyman Ələsgərov, Osman Hacıbəyov, bəstəkar Fikrət Əmirov və dramaturq İskəndər Coşğun 1967-ci ildə ilk dəfə təsis edilmiş Respublika Lenin Komsomolu Mükafatı laureatı adına layiq görüldülər.

Ümumiyyətlə, teatrşünaslar bu teatrın 1960-cı illərdəki fəaliyyətini xüsusilə səmərəli, öz inkişafı prosesində ən məhsuldar dövr kimi xarakterizə edirlər. Azərbaycan Dövlət Gənc Tamaşaçılar Teatrının baş rejissoru Zəfər Nemətovun fəaliyyəti isə xüsusi vurğulanır. Həm də bacarıqlı pedaqoq, mahir təşkilatçı olan Zəfər Nemətov baş rejissor olduğu uzun illər ərzində Əminə Yusifqızı, Solmaz Qurbanova, Firdovsi Naibov, Zərnişan Fətəliyeva, Sona Babayeva, Həsən Əbluc, Viktor Semerenko, İvetta Ryabova, Arnold Xarçenko, Nelli Məmmədova, Tatyana Xaritonova və başqa peşəkar aktyor və rejissorlar yetişdirdi.

Sonrakı illərdə estafeti aktyorlar Tariyel Qasımov, Gülşən Qurbanova, Yasin Qarayev, Almaz Mustafayeva, Sona Babayeva, Azər Mirzəyev, Mübariz Əlixanoğlu, Ədalət Məmmədov, Rauf Qəniyev, Konstantin Artyomov, Zoya Xarçenko, rejissorlar Azər Nemətov, Müharib Tağıyev, rəssam Elçin Məmmədov və başqa istedadlılar qəbul etdilər.

Azərbaycan Dövlət Gənc Tamaşaçılar Teatrı səmərəli fəaliyyətinə görə, 1978-ci ildə Respublika Lenin Komsomolu Mükafatı laureatı adına, 1979-cu ildə "Şərəf nişanı" ordeninə layiq görüldü.

1989-cu ildə Azərbaycan Dövlət Gənc Tamaşaçılar Teatrı tamaşaçılarını yeni - indiki binada qarşıladı.

Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin 19 mart 2009-cu il 41 nömrəli qərarına əsasən, Azərbaycan Dövlət Gənclər Teatrı və 30 sentyabr 2009-cu il tarixli qərarına əsasən, Bakı Kamera Teatrı Azərbaycan Dövlət Gənc Tamaşaçılar Teatrına birləşdirildi. Həmin ilin aprelində əsaslı təmir və yenidənqurma işlərindən sonra teatr yeni texnika və müasir dizaynla təmin edilən binada fəaliyyətini davam etdirdi.

Doxsan beş ildir ki, Azərbaycan Dövlət Gənc Tamaşaçılar Teatrı öz yolunu uğurla davam etdirərək milli mədəniyyətimizin inkişafında, vətənpərvərlik hisslərinin aşılanmasında, yüksək əxlaqi keyfiyyətlərin, milli və ümumbəşəri dəyərlərin təbliğində mühüm rol oynayır. Teatrın səhnəsində Azərbaycan, rus və dünya klassiklərinin inciləri hesab edilən əsərlər uğurla tamaşaya qoyulur. Bu illər ərzində teatrda Azərbaycan Dövlət Gənc Tamaşaçılar Teatrında "Şeyx Sənan" (H.Cavid), "Aydın" (C.Cabbarlı), "Albalı bağı" (A.P.Çexov), "Otello" (U.Şekspir), "Ezop" (G.Fiqeyredo), "Hekayəti xırs quldurbasan" (M.F.Axundov), "Viktoriya" (K.Hamsun), "İfritin kələyi" (Y.Şvarts), "Ələddinin sehirli çırağı" (Ərəb xalq nağılı), "Şelkunçik" E.T.A.Hofman), "Don Kixot" (M.Servantes), "Tanrıya 14 məktub" (E.E.Şmidt), "Oqtay Eloğlu" (C.Cabbarlı), "Dəli yığıncağı" (C.Məmmədquluzadə) və onlarca başqa tamaşalar teatrsevərlərə təqdim edilib.

Teatrın yaradıcı kollektivi həm də dünyanın bir sıra ölkələrində keçirilən beynəlxalq tədbirlərdə, beynəlxalq teatr festivallarında fəal iştirak edərək vətənə diplomlar, mükafatlar və yeni yaradıcılıq təklifləri ilə qayıdıb.

Z.FƏRƏCOVA,
"Azərbaycan"

Azərbaycan.- 2023.- 11 oktyabr.- S.11.